

ИЗВЈЕШТАЈИ

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА СР ЦРНЕ ГОРЕ ЗА 1989.

У извршавању пројеката и тема планираних за 1989. годину, Историјски институт своју актувност је у првом реду усмјерио на извршавање оних послова и задатака на пројектима и темама које су прихваћене од Републичке СИЗ за научне дјелатности Црне Горе. Извршавање задатака одвијало се у односу на раније године у тешкој финансијској ситуацији. Због енормног повећања цијена, чиме су знатно повећани трошкови пословања и лична примања радника, није било могуће завршити у предвиђеним роковима већи број пројективних задатака. Но, и поред тога, сви послови чије је завршавање било предвиђено за 1989. годину углавном су извршавани према планираној динамици. На дугорочним пројектима настављају се послови и може се очекивати да ће бити завршени, углавном, у предвиђеним роковима.

Поред планираних, Институт је у претходној години био ангажован и на извршавању бројних других послова. Он је био организатор или суорганизатор научних скупова везаних за обиљежавање јубиларних годишњица, округлих столова поводом објављивања појединих радова из историје и других публикација. На тим скуповима научни радници Института и спољни сарадници учествовали су са низом запажених реферата, саопштења и предавања.

У оквиру издавачке дјелатности, Институт није могао, због недостатка финансијских средстава, објавити планиране публикације и зборнике радова који су спремни за штампу. Предата су у штампу два двоброја часописа „Историјских записа“, а 17 посебних издања чека „боља времена“.

На плану међународне размјене и међународних пројеката Институт је остварио запажене резултате.

Током 1989. године три члана колектива Института пошла су у пензију, и то два из научног и један из административног сектора. Три радника су прумљена, и то два у научног и један у административно-рачуноводственом сектору.

I

ОПШТИ ДИО

Збор радника

У Институту сви радници врше функцију радничког савјета и одлучују личним изјашњавањем на зборовима радника. У 1989. години Збор радника одржао је осам сједница, од којих једну са представницима друштвене заједнице. На тим сједницама разматрана су сва питања од интереса за рад и унапређење рада у Институту, одлучивано је о свим питањима према њиховом значају, сагласно одредбама Статута и других општих аката Института. На сједници Збора радника са представницима друштвене заједнице одлучивано је о прихватању Плана и програма рада за 1989. годину, усвајању извјештаја о раду за 1988. годину и другим питањима.

Извршни одбор

Извршни одбор као извршни колегијални орган у 1989. години одржао је пет сједница. На тим сједницама су разматрана питања из оквира његове надлежности.

Директор

Директор Института је као инокосни пословодни орган своје послове и радне задатке обављао у складу са законом и Статутом Института. Руководио је организацијом научног и стручног рада у Институту.

Научно вијеће

Научно вијеће, сагласно закону о научним дјелатностима и Статуту Института, сачињавају сви доктори наука који раде у Институту. У току 1989. године одржано је шест сједница, на којима је утврђен предлог плана и програма рада за 1989. годину, вршене су анализе планова и укупног плана и програма рада за 1989. годину, одређивани су рецензенти за поједине рукописе, одличивано је о штампању радова, вршен је избор науч-

них радника у научна звања и обављани су други послови и задаци из надлежности рада Вијећа.

Научно-стручни колектив

Институт је вршио своју научноистраживачку дјелатност и преко Научно-стручног колектива, коме припадају сви научни и стручни радници који раде у Институту. Научно-стручни колектив је доносио тромјесечне планове рада Института и вршио анализу њиховог извршења.

Унутрашња организација

У 1989. години у Институту је радило просјечно 29 радника, од којих 14 научних (6 доктора наука, од којих три научна савјетника, два виша научна сарадника, један научни сарадник и осам асистената), осам стручних радника и шест радника на административно-техничким пословима.

Институт има Научни сектор, Архив и библиотеку и Сектор за правне и финансијске послове.

II

НАУЧНИ РАД

A. – РАЗВОЈ ДРУШТВА И ДРЖАВЕ У ЦРНОЈ ГОРИ

Теме у оквиру пројекта:

1. – **Записи и натписи у средњовјековној Зети**, руководилац др Божидар Шенуларец, научни сарадник.

У 1989. години руководилац теме је радио на сређивању и систематизовању архивске грађе и извора у вези са темом. Извршио је истраживања у Дубровнику, Сарајеву, Пећи, Дечанима и Иванграду. Није извршио истраживања у СССР-у и Будимпешти, која је планирао за ову годину, па самим тим касни на реализацији теме. Учествовао је на три научна скупа и два округла стола са саопштењима. Написао је и објавио три рада.

2. – **Занати у Боки Которској у средњем вијеку**, руководилац др Марица Маловић – Ђукић, спољни сарадник.

Ауторка је истраживала у архивима у Загребу, Котору и Дубровнику. У 1990. години ће наставити истраживања.

3. – **Школовање Црногораца на европским универзитетима**, руководилац мр Момчило Пејовић, асистент.

Носилац теме је у 1989. години извршио архивска истраживања која су била предвиђена годишњим планом рада у Загребу и Београду.

4. – Топољска комунистада (Херцег-Нови) – самоуправна народна општина у XVIII вијену (1718–1797), руководилац мр Драгана Радојичић, асистент.

Руководилац теме је у 1989. години радио на сређивању рукописа Одијевање у Херцег-Новом и Дубровнику. Учествовала је са саопштењима на три научна скупа и учила италијански језик.

5. – Парламентарни живот у Црној Гори 1918–1941, руководилац теме мр Милан Бајовић, асистент.

Носилац теме је проучио готово све периодичне публикације и штампу. Прегледао је грађу у Архиву Историјског института и обавио истраживања у Архиву Југославије, а планира да у 1990. години заврши верзију рукописа. Осим послова на основној теми, извршио је допуну теме Бијели терор у Црној Гори 1918–1941, коју ће у току 1990. године припремити за штампу. У току ове године одбранио је магистарску тезу, написао прилог о Уједињењу и седам приказа и биљешки. Обављао је дужност секретара Редакције „Историјских записа“.

6. – Културна политика у Црној Гори 1929–1941. године, руководилац мр Сенка Бабовић – Распоповић, асистент.

У току извјештајног периода именована је наставила истраживања листова и часописа, као и проучавање литературе за тему. Поред ових послова, написала је два чланка о просвјети и учествовала у раду научних трибина Историјског института.

7. – Кретање и структура становништва у општини Титоград 1945–1981, руководилац теме Вукајло Глушчевић, асистент.

Прегледао је часопис „Историјске записе“ и лист „Побједа“ за период 1948–1981. и исписао све релевантне податке. Обавио је истраживања у Општинском и Републичком заводу за статистику и тиме завршио све потребне припреме. Осим рада на основној теми, написао је три приказа и припремио и положио испит из методологије друштвених и правних наука, одбранио методолошки рад и тиме стекао услов за полагање усменог докторског испита.

8. – Цетињска митрополија и ослободилачке борбе Црне Горе у XVIII и првој половини XIX вијена, руководилац теме др Новак Ражнатовић, спољни сарадник.

У 1989. години носилац теме је наставио истраживања која захваћају главни садржај теме.

Завршио је период владика из разних црногорских племена. У 1990. години наставиће научноистраживачки рад.

9. – Југословенске идеје у Црној Гори у периоду 1750–1918, руководилац теме др Новица Ракочевић, спољни сарадник.

У 1989. години носилац теме је припремио за штампу рад Парламентаризам у Црној Гори 1905–1914 године.

У 1990. години треба да среди откуцани рукопис, а поред тога учествоваће на научном скупу Становништво словенског поријекла у Албанији.

**10. – Писма Петра I и Петра II Петровића Његоша, руководи-
лац академик др Јевто Миловић, спољни сарадник.**

Именовани је у 1989. години пропремио за штампу радове „Петар II Петровић Његош, Грађа, 1830–1851, књига V 1848–1849“ и „Атлас – географске карте Црне Горе и околине од XV до краја XIX вијена“. Грађа из 1848. и 1849. године је у штампи, а књига ће се појавити средином 1990. године.

**11. – Савез земљорадника у политичном животу Црне Горе и
Југославије 1918–1941. године, руководиоца др Лука Вукчевић,
спољни сарадник.**

Носилац теме је у 1989. години наставио рад на истраживањима. Међутим, због недостатка финансијских средстава није извршио све планиране послове.

**12. – Критичко објављивање извора, руководиоца др Драгоје
Живковић, спољни сарадник.**

Живковић није завршио тему. Обавезан је да то уради најкасније до краја 1990. године.

**13. – Кадрови револуције, руководиоца теме Милија Станишић,
спољни сарадник.**

Носилац теме, из здравствених разлога, није био у могућности да интензивније ради на теми, али је планирао да рукопис заврши до краја 1990. године.

**14. – Сељаштво у Црној Гори 1918–1941, руководиоца теме
др Перко Војиновић, научни сарадник.**

Из оквира теме посебно је истраживао дјеловање и однос КПЈ у Црној Гори и патријархалну културу на црногорском селу. Осим на главној теми, радио је на припремању за штампу књига „Црногорска интелигенција до 1918. године“ и „Политика и национална мисао црногорске интелигенције 1918–1941“. У току 1989. написао је и објавио сљедеће радове: Савремене заблуде о Његошу и Црногорцима, Погледи Адрије Јовићевића на положај Црне Горе у склопу Југославије 1918–1929, Социјалистички смисао Југословенства, а предао у штампу: Историјски успони и падови краља Николе и Уцбеници историје на страницама „Просвјете“. Учествовао је и на научним скуповима.

**15. – Друштво Црне Горе у другом свјетском рату, руководи-
лац теме Радојица Лубурић, асистент.**

Истраживао је 20 дана у Архиву Југославије и Архиву Војноисторијског института у Београду. Написао је и откуцао прву верзију рада, обима 250 страница. Учествовао у раду два научна скупа и два округла стола. Написао је два приказа.

16. – **Пресуде добрих људи Боне Которске од првих помена до краја XIX вијена**, руководилац мр Весна Вичевић, спољни сарадник.

Именована је тражила помјерање рока за завршетак теме до краја 1990. године, због ангажованости на редовним пословима и радним задацима.

17. – **Карактеристине говора и језички контакти у титоградској Малесији**, руководилац теме мр Марко Цамај, асистент.

Руководилац теме је у 1989. години дорађивао магистарски рад „Језички контакти и карактеристике говора Малисора“, одбранио магистарску тезу и радио на пословима у Библиотеци.

18. – **Бар под млетачном влашћу**, руководилац Тадија Бошковић, спољни сарадник.

Носилац теме је прикупљао архивску грађу, али већи дио грађе није успио прикупити због недостатка финансијских средстава. Планира да истраживања настави у 1990. години.

19. – **Људске и материјалне жртве у другом свјетском рату**, руководилац др Томислав Жугић, спољни сарадник.

Именовани је извршио истраживања у архивима у земљи, али због недостатка финансијских средстава није могао све задатке обавити у 1989. години. У 1990. години наставиће истраживачки рад.

20. – **Односи Италије и Црне Горе 1862–1914**, руководилац теме др Љиљана Алексић – Пејковић, спољни сарадник.

Ауторка наводи да из здравствених разлога није успјела да посао обави. Рукопис ће завршити до краја 1990. године. Написала је чланак Осврт на историографију о спољној политици Црне Горе у „Историјским записима“.

Б. – ТЕМЕ У ОКВИРУ ПРОЈЕКТА

ЦРНА ГОРА У МЕЂУНАРОДНИМ ОДНОСИМА

1. – **Црногорско-руски односи од Париског до Берлинског конгреса 1856–1878**, руководилац проф. др Радоман Јовановић, виши научни сарадник.

Према плану рада за 1989. годину, руководилац теме требало је да заврши тему, али у тиме није успио. Обавио је сва истраживања, али ће на теми морати да ради и у 1990. години.

Поред рада на теми, Р. Јовановић је учествовао на научним скуповима, припремао неке мање радове за публикавање, учествовао на округлим столовима, држао предавања и иступао на трибинама, радио у Редакцији „Историјских записа“.

2. – **Црногорска дипломатија 1878–1919, године**, руководилац теме мр Радослав Распоповић, асистент.

Руководилац теме је обавио истраживања у Архиву спољних послова Русије у Москви (четири мјесеца). Тај рад се састојао у ишчитавању, хронолошком и проблемском сређивању и превођењу архивске грађе.

Упоредо са радом на теми, радио је на пројекту „Међународни уговори Црне Горе“ (зборник докумената).

Учествовао је са саопштењем на Конгресу балканолога у Софији, написао рад „Преговори о савезу између Црне Горе и Србије 1911–1912. године“ и предао га у штампу. Завршио је чланак Затворски правосудни систем окупационе власти у Подгорици 1941–1945.

3. – Дипломатски односи Црне Горе и Сједињених Америчких Држава, руководилац др Милан Булајић, спољни сарадник.

Носилац теме је обавио значајна научна истраживања у Националном архиву САД и Конгресној Библиотеци. Поред рада на овој теми, обавио је и низ других послова.

Планирао је да у 1990. години настави истраживања у архивима САД, Енглеске, Француске, као и у неким архивима у земљи.

4. – Црногорско-руски односи 1711–1918. године (зборник докумената), руководилац проф. др Јован Р. Бојовић, научни савјетник.

Ово је међународни дугорочни пројекат потписан између Савјета академија СФРЈ и Академије наука СССР. Извршиоци пројекта су Историјски институт и Институт славистике и балканистике АН СССР у Москви. Пројекат води заједничка Редакција. Током 1989. године Институт је уредио библиографију објављених докумената за период 1830–1856. који је обухваћен првом књигом и предао је совјетском дијелу Редакције. У 1989. години одржан је консултативни састанак у Москви и заједнички састанак Редакције у Титограду. На заједничком састанку Редакције у Титограду извршен је увид у основна документа која треба да уђу у прву књигу зборника. Исто тако су задужени чланови Редакције који ће радити на првом тому зборника.

ИСТОРИЈА САВЕЗА КОМУНИСТА ЦРНЕ ГОРЕ (једнотомно дјело), руководилац пројекта Јован Р. Бојовић, сарадници на пројекту – аутори појединих дјелова:

1. Увод, Јован Р. Бојовић, завршено;

2. Период 1919–1929, Јован Р. Бојовић. Завршена истраживања, осим у Архиву КП СССР-у у Москви;

3. Период 1929–1941, др Радоје Пејовић. Завршена прва верзија. Потребна допусна истраживања у Фонду Коминтерне у Архиву ЦК СКУ у Београду. Рок завршетка коначна верзија – 1. V 1990. године;

4. Период 1941–1942, Батрић Јовановић. Завршена друга верзија. Поступљено по примједбама;

5. Период 1942–1943 (период тзв. Герила), др Ђуро Вујовић. Завршена друга верзија;

6. Период 1943–1945, др Ђуро Вујовић. Завршена прва верзија, коју је разматрала Редакција;
7. Период 1945–1952, др Бранислав Ковачевић. Завршена истраживања. Писање у току;
8. Период 1952–1997, др Радован Радоњић. Завршена друга верзија.

Осим на овом пројекту, Ј. Р. Бојовић је радио и на сљедећим књигама: 1) „Извори за историју радничког покрета и револуције 1918–1945“, серија I, књига II (период 1929–1935); 2) „Подгоричка скупштина 1918. године“ (објављено); 3) „Непозната писма митрополита Петра I“ и 4) „Рад на усвајању Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору“, као и на рукопису „Законик митрополита Петра I“. Вршио је истраживања у Москви (мјесец дана) и у Паризу (недељу дана). Учествовао са рефератима на два научна скупа посвећена 600-годишњици козовске битке (Приштина и Титоград). Учествовао у припремама и са рефератом на VI конгресу балканолога у Софији. Учествовао у припреми и раду научног скупа Револуционарна дјелатност Владимира Поповића – Шпанца (у Бару). Као члан Припремног одбора научног скупа Становништво словенског поријекла у Албанији, радио на иновирању пројекта скупа и у кореспонденцији са потенцијалним учесницима из земље и иностранства. Учествовао у раду научних скупова: Друштвено-политичке, економске и културне везе југословенских народа и Русије од Париског мира (1896) до Берлинског конгреса (1878) и научног скупа Србије на крају првог свјетског рата. Написао чланак „Односи Црне Горе и Француске крајем XVIII и почетком XIX вијека“. Учествовао у припреми округлих столова Института. Посебно се ангажовао око обиљежавања 250-годишњице рођења Доситеја Обрадовића у Црној Гори. Уредио и предао у штампу два двоброја „Историјских записа“. Рецензирао неколико већих рукописа и написао неколико биљешки. Био је члан Комисије за одбрану магистарског рада. Радио у редакцијама зборника радова 100-годишњице Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору и зборнику Подгорички срез у НОР-у 1941–1945.

Као директор Института написао више информација о финансијским и кадровским проблемима Института. Руководио је целокупном организацијом рада Института. Учествовао у раду органа Универзитета, редакција и савјета, као и органа друштвено-политичких организација чији је члан.

ИСТОРИЈА САВЕЗА КОМУНИСТА ЦРНЕ ГОРЕ У ОКВИРУ ВИШЕТОМНЕ ИСТОРИЈЕ САВЕЗА КОМУНИСТА ЈУГОСЛАВИЈЕ, том III, (1941–1945), руководилац пројекта др Радоје Пајовић, научни саветник.

Рад на теми Историја Савеза комуниста Црне Горе (1941–1945) у оквиру овог југословенског пројекта одвијао се према плану. Учествовао у раду Редакције Извори за историју КПЈ, серије 1941–1945, која је ове године припремила 22. и 23. том и тиме серију од 23 тома за период 1941–1945. дефинитивно завршила.

Осим на овом пројекту, радио је и у Редакцији пројекта Црногорско-руски односи 1711–1918. и Припремном одбору научног скупа Становништво словенског поријекла у Албанији. Учествовао је на међународном научном скупу у Италији (Јадран и балкански подунавски свијет) са рефератом о Цетињу од средњег вијека до краја XIX стољећа. Написао је и објавио чланак о Тринаестојулском устанку (Сусрети бр. 104–107, 1989). Учествовао у раду редакција: „Историјски записи“, зборник радова Подгорички срез у НОР-у 1941–1945, ЕЈ за Црну Гору, ЕЈ за СКУ, написао и рецензирао, редиговао и припремио за штампу на десетине текстова. Учествовао у раду редакција Извора за историју КПЈ 1918–1941. и Извора за историју КПЈ 1941–1945, које су у току ове године припремиле четири књиге за штампу. Рецензирао сценарио документарне ТВ серије (10 епизода) Црна Гора XX вијека у филмским документима и као консултант дао примједбе и сугестије на серију у цјелини. Учествовао на три научна скупа, односно округла стола Института. Учествовао у двијема ТВ и трима радио-емисијама, у којима се на популаран начин говори о неким научним проблемима. Сарађивао са бројним републичким и општинским друштвено-политичким организацијама на реализацији њихових пројеката (СЕВС, СУБНОР, ССО, Матица иселјеника и др.). Одржао 7 предавања резервним војним старјешинама. Учествовао у раду Радне групе за утврђивање начина финансирања Института.

ИСТОРИЈА НАРОДА И НАРОДНОСТИ ЈУГОСЛАВИЈЕ, руководилац Јован Р. Бојовић

Овај дугорочни пројекат својевремено је уговорен између свих институција у области историјских наука у СФРЈ. Претходно се добила оцјена и сагласност на заједничком раду. Носилац и организатор рада је Институт за савремену историју у Београду. За тај пројекат постоји Научно вијеће, које сачињавају представници свих република. За сваку књигу, а њих је шест, постоје редакције, а СР Црна Гора има по два члана у свакој редакцији. Њих је, својевремено, именовано Историјски институт Црне Горе, одређивао им дужности и рокове њиховог извршења.

Централна редакција и Научно вијеће имали су одређене планове и термине њиховог извршења. Сагласно тим плановима одржане су сједнице Научног вијећа (у Београду) и сједнице појединих редакција (у Љубљани, Загребу и Београду). Тим сједницама присуствовали су и у њиховом раду активно учествовали именовани чланови Научног вијећа и редакције.

Историјски институт Црне Горе је, преко својих представника, радио на реализацији задужења у редакцијама појединих књига Историје народа Југославије.

ВИШЕТОМНА ИСТОРИЈА ЦРНЕ ГОРЕ (преднацрт пројекта).

Екипа од четири научна радника Института у саставу: Јован Р. Бојовић, Новица Рачошевић, Радоман Јовановић, у сарадњи са спољним сарадницима, разрадила је преднацрт пројекта обима око 120 страна.

ИЗВОРИ ЗА ИСТОРИЈУ РАДНИЧКОГ ПОКРЕТА И РЕВОЛУЦИЈЕ У ЦРНОЈ ГОРИ, руководилац пројекта Славко Станишић, виши архивиста.

Због недовољно средстава и заузетости појединих приређивача другим пројектима, рад се није одвијао у потпуности према планом утврђеној динамици за ову годину.

Због заузетости Јована Р. Бојовића око припреме за штампу књиге „Подгоричка скупштина 1918“, као и на другим пројектима, рад на припреми за штампу из серије књига овог Пројекта за међуратни период није био интензиван у овој години. Није било ни финансијских могућности за истраживачки рад у земљи и иностранству.

У току године највише се радило на припреми за штампу двије књиге докумената из ратног периода „НОП у подгоричком срезу 1941–1945“, чији су приређивачи Славко Станишић, Јагода Радуловић и Драгослав Бојовић. Прва књига, која обухвата период од капитулације Италије, припремљена је за штампу, има 342 документа и са напоменама 1120 страница текста. Друга књига садржи око 340 докумената и са напоменама имаће преко 1000 страница текста. Током године рађено је на припреми још двије књиге докумената из серије овог пројекта за ратни период. Прекуцано је и срањено неколико стотина страница докумената и извршена стручна обрада јеног броја докумената. Потребна су допунска истраживања да би се прва књига докумената комплетираола и коначно припремила за штампу, а за другу књигу неопходна су још дужа истраживања и рад на научно-стручној обради.

Због недостатка средстава за истраживање др Зоран Лакић није могао обавити истраживања на страни за збирку докумената Народна

власт у Црној Гори 1941–1943, па је радио само на обради прикупљених докумената. Такође је мало урађено на књизи докумената из послеријатног периода Покрајински комитет КПЈ за Црну Гору 1941–1948, коју су планирали да припреме за штампу др Бранислав Ковачевић, Славко Станишић и Миле Дакић.

На овом пројекту током 1989. године били су, поред руководиоца пројекта Славка Станишића, ангажовани радници Архива Јагода Радуловић и Драгослав Бојовић – архивисти, као приређивачи и сарадници на обради докумената из ратног периода; Војка Вујошевић, Јелка Јовановић и Нада Јововић, стручни сарадници на свим књигама из пројекта.

III

НАУЧНИ СКУПОВИ

У току 1989. године Институт је радио на припремању међународног научног скупа Становништво словенског поријекла у Албанији. Припремни одбор је одржао неколико сједница на којима су усвојене тезе и позиви за научни скуп. Позиви су послани и иностраним историчарима.

Институт је био суорганизатор научног скупа „Косовски бој у историји и традицији у Црној Гори“. У раду скупа са саопштењима су учествовали Јован Р. Бојовић и Радоман Јовановић.

Институт је био суорганизатор и научног скупа „Револуционарна дјелатност Владимира Поповића–Шпанца“. У раду скупа су учествовали чланови Припремног одбора из Института Јован Р. Бојовић и Радоица Лубурић. Поред именованих, у раду скупа је учествовао и Радоје Пајовић.

Оцијењено је да су оба научна скупа успјела и да је ангажованост Института и научних радника у њима била велика.

Научни радници су учествовали са саопштењима и у раду научних скупова које су организовале друге научне установе у Југославији.

IV

ОКРУГЛИ СТОЛОВИ

На Округлом столу Историјског института за 1989. годину одржане су три занимљиве и тематски разнородне научне расправе.

Први округли сто био је посвећен сљедећим књигама:

Др Јован Вукмановић – Црмница, антропогеографска и етнолошка испитивања. Уводно излагање поднио је академик проф. др Обрен Благојевић из Београда;

Др Ђуро Вујовић – Организациони развој КПЈ у Црној Гори 1941–1945. Уводно излагање поднио је проф. др Бранислав Ковачевић, проф. Филозофског факултета у Никшићу.

Расправа је одржана у просторијама Историјског института у Титограду 17. априла 1989. г. Пратило ју је преко 40 учесника, од којих је 17 узело активног учешћа.

Други округли сто је одржан у Никшићу 10. маја 1989. године у суорганизацији са Филозофским факултетом и Централном народном библиотеком у Цетињу. Био је посвећен репринт издањима Псалтира и Октоиха.

Уводна излагања поднијели су др Божидар Шекуларец из Титограда и проф. др Лазар Чурчић из Београда.

Преко ових издања организатори су се укључили у велики празник српске и југословенске културе – 500 година прве штампане књиге у Црној Гори.

Расправу је пратило 47 учесника. Поред уводничара, у расправи је учествовало 9 дискусаната.

Трећи округли сто је одржан у Титограду 15. децембра 1989. године. Био је посвећен 250. годишњици рођења Доситеја Обрадовића. Уводна саопштења на тему **Доситеј и Црна Гора** поднијели су др Чедо Лучић и проф. др Јован Чађеновић. Расправа је била веома посјећена – било је око 50 присутних. Како је имала и свечани карактер, били су ангажовани и драмски умјетници Драгица Томас и Бранислав Вуковић, прваци Црногорског народног позоришта, који су читали одабране текстове.

У расправи је учествовало 11 судионика, од којих је сваки с аспекта своје струке допунио поднесено саопштење.

V

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

У току 1989. године Институт је имао размјену публикација са више европских, азијских и америчких земаља. Институт ради на међународном пројекту **Црногорско-руски односи 1830–1918. године**. У Институту је боравила трочлана Редакција совјетског дијела Редакције (7 дана) у саставу: И. С. Достојан, Е. К. Вјаземскаја и А. В. Карасјов. А. В. Карасјов одржао је и предавање у Институту. На основу Протокола споразума између Универзитета „В. Влаховић“ и МГУ, као гост Института боравио је (мјесец дана) професор Виктор Г. Карасјов.

Институт је посјетио и одржао предавање др Владимир В. Зеленин.

Као стипендиста Совјетске владе, сарадник Института мр Радослав Распоповић је провео у Москви три мјесеца, а један мјесец и након истека тог својства.

Током 1989. године у Москви је био на научноистраживачком раду мјесец дана Јован Р. Бојовић. Он је недјељу дана радио и у Архиву Министарства спољних послова Француске.

Јован Р. Бојовић, као члан Националног комитета за балканологију, учествовао је у припремама VI конгреса балканолога, који је одржан у Софији августа 1989. године. Он је на конгресу учествовао и са рефератом. На конгресу су учествовали из Института: Перко Војиновић, Радоман Јовановић и Радослав Распоповић.

Током 1989. године Институт је послао позиве за учешће иностраних научника на међународном научном скупу Становништво словенског поријекла у Албанији, који ће се одржати 1990. године. Позиви су послати: совјетским, француским, аустријским, њемачким, италијанским, албанским, грчким, бугарским и румунским научницима.

VI

ИЗДАВАЧКА ДЈЕЛАТНОСТ

Издавачки план Института у 1989. години није остварен због недостатка финансијских средстава за ову намјену. Наиме, Институт је код СИЗ-а за научне дјелатности СР Црне Горе, поред часописа „Историјски записи“, конкурисао са још 17 рукописа, и то:

1. Културно-историјски споменици у Црној Гори, археолошки локалитети, архитектонски споменици у урбане цјелине;
2. Црна Гора 1878–1903, од др Новака Ражнатовића;
3. Котор у XIII и XIV вијеку, од др Милице Маловић–Ђукић;
4. Уједињење Црне Горе и Боке Которске 1813–1814. и рад заједничке владе. (Зборник докумената);
5. 40 година Историјског института Црне Горе;
6. Шћепан Мали – загонетка историје, од др Растислава Петровића;
7. Писма Петра I Петровића, књига 2 (приредио Јевто Миловић);
8. Петар II Петровић Његош, Грађа, књига V (приредио Јевто Миловић);
9. Становништво и насеља зетске равнице од најстаријег до новијег доба, од др Павла Радусиновића;
10. Француско-југословенске везе до 1914. године, од др Михаила Павловића;

11. Како сам видио догађаје 1941–1942, од Драга Ивановића;
12. На извору Вукова језика (зборник радова са научног скупа);
13. Улога научне периодике у развоју историографије о Црној Гори (зборник радова са научног скупа);
14. Белведерски догађаји 1936 (зборник радова са научног скупа);
15. Комунисти на општинским изборима у Црној Гори 1936 (зборник радова);
16. Подгорички срез у НОР-у (зборник радова);
17. Уједињење Црне Горе и Боке Которске (зборник радова).

За све рукописе, не рачунајући часопис **Историјске записе**, СИЗ за научне дјелатности је првобитном својом одлуком одредио око 11 милијарди старих динара – колико стају два штампарска табана.

Поред два двоброја часописа „Историјски записи“ штампана је Збирна докумената коју је приредио др Јевто Миловић „Писма Петра I Петровића Његоша“ – књига 2.

VII

А Р Х И В

У току 1989. године радници Архива радили су у отежаним условима због оскудице средстава за редовну дјелатност. То је условило немогућност извршавања задатака из програма дјелатности Архива, посебно у погледу истраживачког рада на попуни фондова грађе, као и рада на заштити, конзервирању оштећених докумената. Недостатак средстава за набавку неопходне техничке опреме као и за адаптацију обезбјеђења и опремање депоа такође је негативно утицао на извршавање програма дјелатности.

У таквим условима радници Архива су, поред административно-техничких послова у Архиву, радили на: сређивању послеријатне грађе, преузимању и заштити грађе, на услуживању корисника, припреми грађе за публикување и на стручном усавршавању радника.

Током године архивистички је сређено, заведено у помоћне књиге, израђена регеста за стотињак приновљених докумената и сјећања из међуратног и ратног периода. Од грађе послеријатног периода завршено је сређивање фонда Главног одбора СУБНОР-а Црне Горе од 1947. до 1965. године, укупно је сређено 57 архивских кутија овог фонда, од чега у овој години 23 кутије. Завршено је сређивање фонда Среског комитета КП Херцег-Нови са укупно 27 кутија грађе, од чега у овој години 13 кутија. Отпочело се са сређивањем фонда СК КП Котор и сређено је 6 архивских кутија.

Током године од Лидије Јовановић, супруге Блажа Јовановића, преузета су три сандуна грађе, која потиче из разних институција у којима је Јовановић радио, а претежно су то разне жалбе, молбе, представке и писма. Грађа из ове поклон-збирке је сређена по фондовима и врстама докумената у 30 архивских кутија. Преостаје да се уради пописник ове грађе за кратким садржајем по кутијама.

Током године радници Архива су средили око 120 фасцикли грађе Историјског института и 5 фасцикли грађе Друштва историчара Црне Горе.

У циљу заштите грађе, радници Архива су почетком године код Завода за заштиту споменика културе извршили конзервирање, односно ламинирање 563 оштећена документа са 1.037 листова из ратног периода, а на основу средстава одобрених за ту сврху у прошлој години. Иначе су редовно вршили чишћење грађе од прашине, провјетравање депоа, замијену дотрајалих кошуљица и кутија, тј. све послове заштите које су у могућности сами да ураде.

Архив је редовно пружао услуге корисницима грађе, како научним радницима Института тако и научним, културним и јавним радницима и установама из земље, било путем омогућавања коришћења у читаоници Архива било достављањем тражених информација или ксерокс-копија докумената. У току године било је 38 корисника грађе Архива са преко 100 пос., а користили су око 1.500 докумената – предмета. Такође смо пружали услуге странкама заинтересованим за реулисаше неког свог права на основу документације из Архива.

Радници Архива током године били су ангажовани и на припреми за штампу зборника докумената у едицији „Извори за историју радничког покрета и револуције у Црној Гори“. Током године припремили су за штампу прву књигу зборника докумената НОП-а „Подгорички срез у НОР-у 1941–1945“, чији су приређивачи Славко Станишић, Јагода Радловић и Драгослав Бојовић. Ова књига обухвата период до капитулације Италије и садржи 342 документа са 1.120 куцаних страница текста. Друга књига, која обухвата период од капитулације Италије до краја рата, са око 340 докумената, углавном је припремљена за штампу.

Током године рађено је и на припреми за штампу неколико књига докумената о радничком покрету Црне Горе за период 1930–1941. као и на припреми књиге докумената „НОП у Црној Гори 1941. године“. Прекуцавана су и сређивана приновљена документа и рађено на њиховој науч.-но-стручној обради.

Радници Архива су радили и на стручном усавршавању, пратећи часописе и најновије прописе из области архивистике, као и литературу из области историје новијег периода. Радник Архива Драган Бојовић успјешно је завршио полугодишњи течај из архивистике, који је посјеђивао у Београду од јануара до јуна 1989. године.

Радници Архива су учествовали у раду научних и стручних скупова и округлих столова, као и у раду органа и тијела Института, Универзитета „Вељко Влаховић“ и Друштва архивских радника Црне Горе. Неки од њих су учествовали и у раду стручних и научних тијела – одбора, комисија и редакција, који се баве проблемима новије историје односно архивске грађе, а постоје као стални или повремени при Историјском институту (одбори за научне скупове, редакције зборника радова, односно докумената), Црногорској академији наука и умјетности (Одбор за издавање извора из историје Црне Горе), Предсједништву ЦК СК Црне Горе (Комисија за историју), Предсједништву ЦК СКЈ (Одбор за издавање извора централних органа СКЈ, СКОЈ-а и синдиката) и др.

Средства која је Архив током године добијао у виду мјесечне аконтације све до новембра била су недовољна да подмире чак и скромне личне дохотке радника. Због тога су данас наши лични дохоци далеко нижи него у школама или институцијама републичког карактера.

VIII

Б И Б Л И О Т Е К А

Библиотека Института је у 1989. години радила према планираном и усвојеном годишњем плану, углавном на свакодневним пословима и задацима, као што су:

– пријем, обрада и смјештај приспјелог библиотечног материјала. У 1989. години приновљено је, према инвентарској књизи, 175 издања, и то: куповином 13, поклоном 15, размјеном 86 и сепарата 60. Домаћи и страни часописи су заведени у посебне контролне листиће периодике;

– услуживање корисника библиотечног фонда. Поред радника Института који се нијесу евидентирали, фонд наше библиотеке користила су 34 корисника, од којих неки по више пута и по неколико дана;

– комплетирање дневне и недјељне штампе из наше Републике;

– сређивање депоа и другог смјештајног простора фонда;

– повезивање похабаних старијих књига, часописа и новина. У

1989. години повезано је више примјерака разних књига и часописа. Вршена је кореспонденција са другим институцијама и појединцима у вези са радом библиотеке.

Радило се и на другим пословима који су се током године наметали.

IX

СЕКТОР ЗА ПРАВНЕ И ФИНАНСИЈСКЕ ПОСЛОВЕ

У оквиру Сектора у извјештајном периоду радило се на сљедећим пословима:

- припремљен је Правилник о стамбеним односима;
- обављени су послови на измјенама и допунама осталих самоуправних општих аната за потребе Института према иницијативи самоуправних органа и указаним потребама;
- припремљен је Извјештај о раду Института за 1988. годину;
- припремљен је План рада Института за 1989. годину;
- обављени су послови у вези с конкурсом код СИЗ-а за научне дјелатности за обезбјеђење финансијских средстава по свим намјенама из дјелатности Института;
- сачињен је Завршни рачун Института за 1988. годину;
- припремљени су периодични обрачуни у складу са финансијским програмима;
- припремани су материјали и информације за СИЗ за научне дјелатности, СИЗ за културу, универзитет „В. Влаховић“, Научно вијеће, Збор радника и друге органе Института;
- обављени су послови ОНО и ДСЗ за потребе Института;
- закључивани су уговори за издавачку дјелатност;
- обављени су књиговодствени и благајнички послови.

Поред наведених, у оквиру Сектора 1989. години обављани су и други правно-управни, финансијско-рачуноводствени, административно-технички, помоћни и други слични послови у складу са систематизацијом послова и радних задатака за потребе Института.

*

Научно вијеће Историјског института, на сједници од 9. јануара 1990. године, разматрало је Извјештај о раду Историјског института Црне Горе за 1989. годину и донијело

ЗАКЉУЧАК

У извршавању планираних задатака, Историјски институт СР Црне Горе је своју научну дјелатност у првом реду усмјерио на рад на пројектима и темама које су прихваћене од СИЗ-а за научне дјелатности СР Црне

Горе. Извршавање планираних задатака одвијало се у тешким и врло сло-
женим материјалним околностима, због високог раста инфлације, а са-
мим тим и нагло повећања трошкова пословања. И поред тога, у изврше-
њу планираних задатака није било знатнијег одступања од утврђене дина-
мике и рада.

Институт је у 1989. години имао запажену научну и другу актив-
ност. Био је организатор и извршилац посла на 8 макропројеката, од којих
2 имају по више тема (Развој државе и друштва у Црној Гори 22 теме, а
пројекат Црна Гора у међународним односима 4 теме). Сви пројекти и те-
ме су дугорочног карактера.

Спољни сарадници Института радили су на 10 тема, од којих су у
1989. години завршене двије.

Институт је био организатор и суорганизатор три научна скупа, на
којима је учествовало више научних радника из Института. Институт је та-
кође био организатор три округла стола, на којима је активно учествовало
више радника Института.

У оквиру међународне научне сарадње Институт је обавио знача-
јан посао на пројекту „Црногорско-руски односи 1711–1918. године“ на
основу споразума о сарадњи закљученог између Института за славистику
и балканистику АН СССР-а и Савјета академија наука СФРЈ, као и сарад-
њу на размјени одређених научних публикација са више европских зема-
ља.

У оквиру издавачке дјелатности Институт није остварио планирану
дјелатност због недостатка финансијских средстава, па због тога планира
да у 1990. години реализује план рада на издавачкој дјелатности. Институт
је објавио 2 двоброја часописа „Историјски записи“.

Радници Института објавили су у разним часописима и ревијама
више расправа и чланак.

Послије свестраног разматрања Извјештаја о раду за 1989. годи-
ну, Научно вијеће је закључило да су послови предвиђени планом рада за
1989. годину углавном завршени, осим издавачке дјелатности, а они на
којима се наставља рад обављају се према планираној динамици.

Поред извршавања планираних, Институт је био ангажован и на
другим бројним пословима.

Научно вијеће је оцијенило да је Институт у 1989. години испунио
планиране обавезе и постигао значајне резултате.